

**SOOVITUSED TAAVET+STEN
ÜHISKONDLIKEKS INVESTEERINGUTEKS
HARIDUSE JA VAIMSE TERVISE
PROBLEEMIDE LAHENDAMISEL**

Urmo Kübar, Sandra Haugas, Mariliis Öeren

Kevad 2023

HARIDUS

Alustada puudujäägist õpetajate õpetamiskvaliteedis ja koolijuhtide juhtimiskvaliteedis

Probleem sai hindamisinstrumendis ühe kõrgeima skooridest (22/25). Ka fookusrühmas osalenud ekspertide hinnangul võib seda pidada üheks Eesti haridussüsteemi juurprobleemiks, mille leevendamine aitaks oluliselt kaasa mitmete teiste nii haridust kui ka teisi valdkondi (sh noorte vaimset tervist) puudutavate probleemide leevendamisele.

Veel teravamaks probleemiks hinnati õpetajate ja noorsootöötajate puudust, kuid selle leevendamisel on erasektori rahastajate võimalused piiratumad (kallimad, aeglasemad, vähem tõhusad). Paremad õpetamisoskused aitavad seejuures osaliselt lahendada ka õpetajate puuduse probleemi, vähendades näiteks õpetajate lahkumist töölt. Teistpidi – kasvatada õpetajate arvu ilma nende oskuste parandamiseta võib probleeme hoopis juurde tekitada.

Lahendused, millele toetustegevused suunata:

1. Investeerida ainedidaktikat ja üldpedagoogikat ühendava koolituste programmi väljatöötamisse

Koolides töötavate õpetajate oskuste parandamisega saab tegeleda läbi nende täienduskoolitussüsteemi. Praegu õpetatakse ainedidaktikat (teadmised ja oskused aine õpetamisel) ning üldpedagoogikat (teadmised arengupsühholoogiast, kuidas toetada n-õ aju õppimist) koolitustel eraldi, mille tõttu napib oskust neid reaalses õpetamissituatsioonis kokku viia ja õpetada nüüdisaegse õpikäsitluse, konstruktivistliku lähenemise kohaselt.

Et Eestis on valdkond „lapsekingades“, tuleb seda õppida välisriikidest. Selleks tuleb: (a) viia läbi *desk research*, kaardistamiseks välispraktikad ja kogumaks nende kohta infot, (b) koostöös sobiva välisriigi uurimisrühmaga töötada välja vastav koolitusprogramm Eesti jaoks, (c) viia läbi katseprojekt, selle tulemusi hinnata ning neist lähtuvalt programmi täiendada ja/või skaleerida.

Võimalikeks väljatöötajateks saavad olla nt Praxis koostöös Tallinna Ülikooli hariduspsühholoogidega.

2. Õpetajatele õpipartnereid rakendava Arengusammude programmi toetamine

Uute teadmiste-oskuste päriselus rakendamine nõuab täiendavat pingutust, mis peab samuti olema toetatud. Eestis mingil määral pakutakse mentorite ja *coachide* tuge õpetajatele ja koolijuhtidele, kuigi rohkem üleüldise enesearengu toetamiseks. Uuem ja vähem levinud lähenemine on õpipartnerite kasutamine, mis on suunatud konkreetsemalt õpetamiskvaliteedi tõstmisele. Seda lähenemist rakendab Eestis [Arengusammude programm](#), mis tugineb steplab.co metoodikale, olles selle kohandanud Eesti konteksti. Selle programmi arengu ja laienemise toetamisel pole seega enam vaja „jalgratast leiutada“.

3. Personaalsete digikonsultatsioonide ja digimaterjalide väljatöötamine õpetajatele

Esimese puhul saaksid õpetajad oma töös probleemi ilmnedes võtta ühendust konsultandiga ning koos

probleemi ja lahendusvõimalusi arutada. Videomaterjal saaks näitlikustada, kuidas mingeid probleeme lahendada või kuidas teised õpetajad sarnastes situatsioonides käituvad. Võimalikud rakendajad saaksid olla näiteks hariduslike videomaterjalide loomise kogemusega [MTÜ Videoõps](#) ja [Edumus School](#) ning õpetajate-vaheliste konsultatsioonide pakkumise kogemusega [MTÜ Alustavat Õpetajat Toetav Kool](#).

4. Täiendavalt soovitame kaaluda õpetajate ja koolijuhtide täienduskoolituste mõju hindamise süsteemi arendamist

Pakutud soovitusi saab ellu viia vahetus koostöös toetatavate organisatsioonidega või siis koostöös Heateo SA Haridusfondiga, kellel on pikk kogemus haridusalgatuste toetamisel. Strateegilise filantroopia fondina aitavad nad algatusi lisaks rahastamisele ka muu juhtimis- ja arengutoega, suurendades nõnda toetuse tulemuslikkust ning vähendades vajadust vastavate võimekuste ülesehitamiseks Taavet+Sten juures.

VAIMNE TERVIS

Keskenduda probleemidele, mis on seotud vaimse tervise „kirjaoskuse“ madala taseme, puuduliku ennetustöö ja ebavõrdsusega vaimses tervises

Vaimse tervise valdkonna juurprobleemidena tuvastati uuringus need kolm, millel on suur potentsiaal aidata leevendada ka teisi valdkonna probleeme.

Vaimse tervise „kirjaoskus“ aitab inimestel ära tunda levinumaid vaimse tervise probleeme ja end nende korral esmalt ise aidata, ennetustöö inimesele lähema kogukonna tasandil aitab ära hoida probleemide tekkimist ja süvenemist. Eelkõige tuleks keskenduda universaalsetele lahendustele, millel on potentsiaal vähendada ebavõrdsust, kuna kasu saab suurem hulk inimesi. Omakorda nende seas on suurim ühiskondlik mõju sekkumistel, mis on suunatud noorematele vanusegruppidele.

Lahendused, millele toetustegevused suunata

1. End mõjusatena tõestanud tegevuste skaleerimine

Tervise Arengu Instituudi ennetuse teadusnõukogu on välja töötanud viieastmelise ennetustegevuste tõendatuse taseme hindamise süsteemi, mille kõrgeimal astmel on mitmes pikaajalises (pool)eksperimentaalses uuringus tõendatud mõjuga sekkumised. Sellised on Eestis näiteks [VEPA käitumisoskuste mäng](#), mis arendab nooremas koolieas laste sotsiaal-emotsionaalseid oskusi, ning [KiVa programm](#), mis pakub praktilisi tegevusi ja materjale nii kiusamise ennetamiseks kui ka kiusamisjuhtumite lahendamiseks. Toetustegevused aitaksid neid programme rakendada rohkemates koolides, jõudes niimoodi suurema hulga lasteni ja omades enam mõju.

2. Potentsiaalivate sekkumiste mõju hindamise süsteemne toetamine

Tõendatud mõjuga tegevuste kõrval on suur hulk selliseid, millel on potentsiaali olla tõhusad, kuid mille kohta Eestis esialgu tõendusmaterjal puudub. Seepärast soovitame lähiaastatel keskenduda selliste potentsiaalivate algatuste toetamisele nende mõju hindamisel, mis looks arusaamise, millised sekkumised päriselt Eesti oludes töötavad ja millised mitte, ning saaks seejärel olla aluseks paremini toimivate lahenduste skaleerimise toetamisel.

Mõlemad tegevused võiksid toimuda koostöös Heateo SA Mõjufondiga, kes töötab koos ekspertidega välja täpsemad kriteeriumid, millele oma mõju hindamiseks valmis algatused vastama peavad, ning leiaks pädevad ja sõltumatud hindajad. Sarnaselt toimib Suurbritannias [*Education Endowment Foundation*](#), mis koordineerib ja rahastab erinevate haridusvaldkonna sekkumiste sõltumatut mõju hindamist. Alternatiivne lahendus oleks sarnased võimekused välja arendada Taavet+Steni enda juures.

3. Täiendavalt võivad suure mõjuga olla huvikaitsetegevused, mida viib vaimse tervise valdkonnas ellu Vaimse Tervise ja Heaolu Koalitsioon (VATEK).

Huvikaitsetegevuste otsest tulemuslikkust on küll keeruline hinnata, sest organisatsiooni-poolsetele tegevustele lisaks võivad tulemusi ja nendeni jõudmise aega positiivselt või negatiivselt mõjutada veel mitmed tegurid. Sellest hoolimata loeb nt *GiveWell*, maailma üks tuntumaid heategevuse kulu-efektiivsuse hindajaid, [huvikaitsetegevusi potentsiaalselt väga mõjukateks](#), sest selle tulemusena sündivad süsteemsed poliitikamuudatused (sh muutused valdkonna riigipoolses rahastamises) võivad mõjutada oluliselt enamate inimeste heaolu kui erinevate programmide poolt otse abivajajatega tegelevad sekkumised. Nõnda soovitame ka me osa vaimse tervise valdkonna probleemide lahendamiseks plaanitavatest vahenditest suunata huvikaitsetegevustele.

TEADLIKKUSE KASVATAMINE JA TEISTE RAHASTAJATE KAASAMINE

Soovitused tuginevad Taavet+Sten tellitud uuringu raames Praxis analüütikute välja töötatud ühiskondlike probleemide prioriteetsuse hindamise instrumendil. Selle abil kaardistasime senises töös 11 haridus- ning 8 vaimse tervise valdkonna süsteemset probleemi, mis said hindamisel oma ulatuse, teravuse ja mõju ning erasektori-poolsete lahendusvõimaluste skoorid vahemikus 16-24 25-st võimalikust. Kokkuleppel tellijaga kaardistasime praegu võimalikke lahendusi kolmele haridus- ja kolmele vaimse tervise valdkonna probleemile.

Seni on Eestis niisugune ühiskondlike probleemide prioriteetsuse ja erasektori-poolsete lahendusvõimaluste hindamise instrument puudunud, mille tulemusena on üksikisikute ja ettevõtete toetustegevused lähtunud muudest kaalutlustest, sh sageli [emotsionaalsetest argumentidest](#). Selliste otsuste tegemine tõenduspõhiselt võimaldaks toetusi suunata paremate tulemustega ning kaasata sellesse rohkem võimalikke rahastajaid.

Selleks soovib Praxis arendada loodud instrumendi veebirakendusena töötavaks interaktiivseks andmevisuaaliks „Sotsiaalsete investeringute platvorm“. Esmalt läheks seal avalikuks selle töö raames kaardistatud probleemid ja lahendused. Edaspidi, jätkuvas koostöös Taavet+Steni, aga ka teiste ühiskondlikke muutusi toetada soovivate investoritega saaks neid täiendada järgmiste valdkondade, lahenduste ja probleemidega. Rakendus näitab, millised teemad on kaardistatud ja millised mitte, võimaldab näha seoseid probleemide, lahenduste ja neile loodud sekkumiste rakendajate vahel, samuti lugeda kogu sisu ja detailseid hindamisskoore, mida muidu esitataks PDFi kujul.

HARIDUS

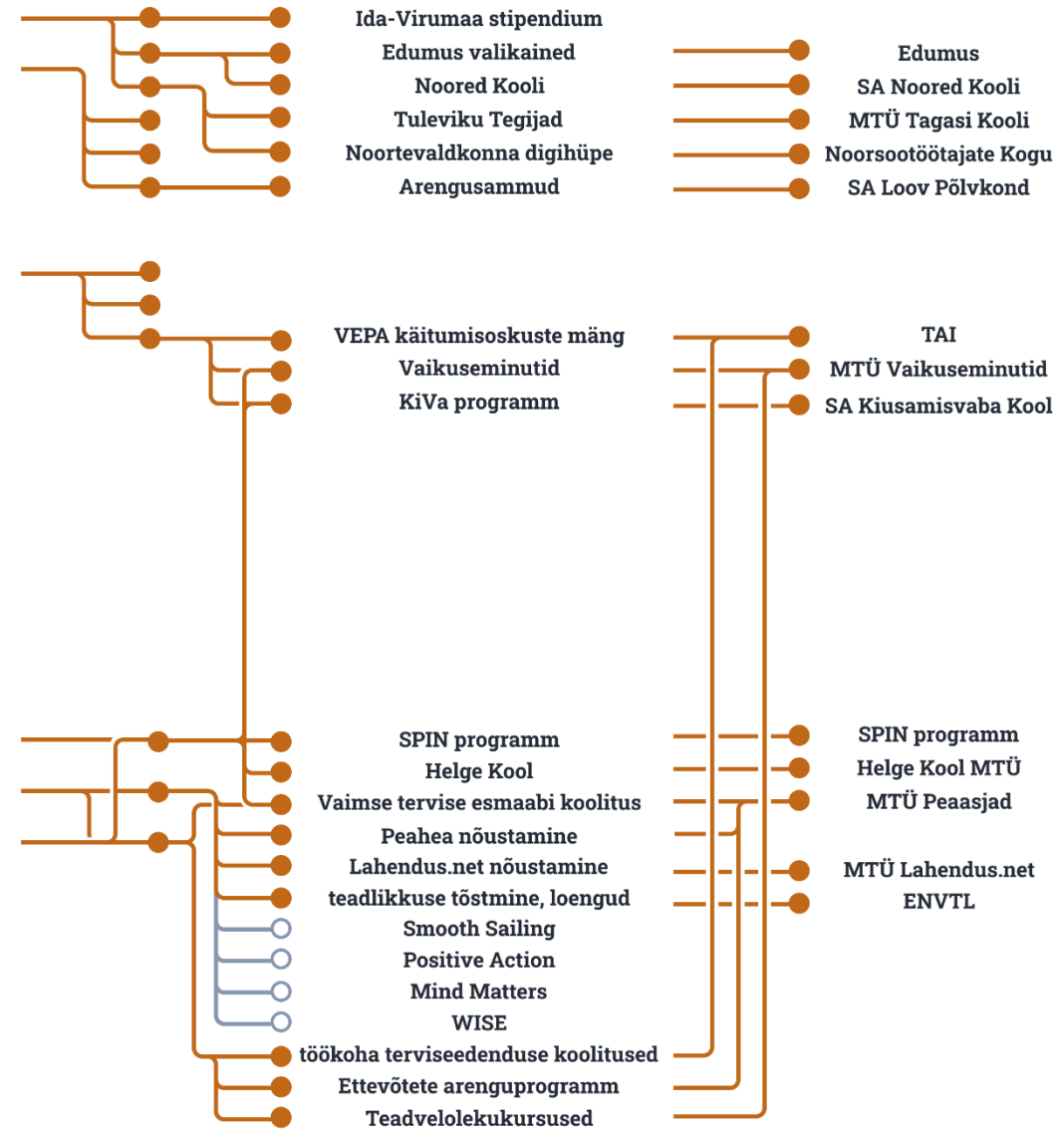
- 20 poliitika kujundamise ja rakendamise kvaliteet
- 17 kaasava hariduse rakendamine
- 24 töötajate puudus
- 22 õpetamis- ja juhtimiskvaliteet
- 20 lasteaia- ja hoiuteenuste nappus
- 16 formaalse ja mitte formaalse integreeritus
- 16 noorsootöö väärtustamine
- 19 kiusamine
- 16 sotsiaalmajanduslik ebavõrdsus
- 18 soolised lõhed
- 20 muu emakeelega tugi

PROBLEEMID

LAHENDUSED

NÄITED SEKKUMISTEST

EESTIS TEGELEB

VAIMNE TERVIS

- 21 strateegiline juhtimine
- 25 ennetustöö
- 25 eneseabioskused
- 24 tervise ebavõrdsus
- 24 kättesaadavus
- 23 suur sagedus
- 19 uimastiennetus
- 17 suitsiidiennetus